

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Korejský buddhistický chrám očima turisty

Korean buddhist temple through the eyes of a tourist

Olomouc 2024 Jana Malinová

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. David Uher, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma <*Korejský buddhistický chrám očima turisty*> vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne: 7. 5. 2024

Podpis:

Bibliografický záznam

Jméno autora:	Jana Malinová
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta – Katedra asijských studií
Department:	The Department of Asian Studies
Název práce:	Korejský buddhistický chrám očima turistů
Title in English:	Korean Buddhist temple through the eyes of a tourist
Vedoucí bakalářské práce:	doc. Mgr. David Uher, PhD.
Počet stran:	49
Počet obrázků:	19
Počet znaků s mezerami:	62 591
Počet titulů použité literatury:	20
Klíčová slova:	turistika, buddhismus, Jižní Korea, Pusan, chrámová kultura
Key words:	tourism, buddhism, South Korea, Pusan, temple culture

Abstrakt:

Buddhismus je myšlenkový proud založený na učení indického prince Siddhárthy Gautama (?564–?483) a v Koreji má tradici již jeden a půl tisíciletí. Do země přišel z Číny a v průběhu její historie byl značně ovlivněn místním šamanismem. Součástí nejen korejského buddhismu je i tzv. náboženská turistika, proto byl i zde ve většině chrámů zaveden program „Templestay,“ který se rozvíjí již deset let a pomáhá buddhismu dostat se do povědomí nejen místních, ale i cizinců. Cílem této bakalářské práce je tak přiblížení korejského buddhismu a jeho tradice prostřednictvím popisu jednoho z korejských chrámů. Jako objekt mé bakalářské práce jsem si vybrala chrám Pomosa, který se nachází v centru Pusanu. Je jedním z hlavních chrámů řádu Čogje reprezentanta tradice korejského buddhismu, a je považován za jednu z vůbec nejznámějších městských

svatyní v zemi. V českém prostředí není buddhistická tradice téměř vůbec rozšířená, a proto bych se ve své práci chtěla zaměřit na její poznávání přímo v prostředí chrámu. Konkrétně se budu zabývat jeho historií, popisem jednotlivých částí a blízkého okolí a také etiketou a buddhistickými svátky. Práce by tak mohla sloužit jako zdroj informací turistů, kteří plánují chrám Pomosa navštívit. Současně se o ni mohou opřít i zájemci, o praxi korejského buddhismu.

Abstract:

Buddhism is a school of thought based on the Buddha's teachings and has been a tradition in South Korea for many centuries. Buddhism came to South Korea from China and was greatly influenced by local shamanism during the development of Korea. In the vast majority of temples, the Temple Stay program has been introduced, which has been developing for ten years and helps Buddhism become known not only to residents, but also to people from other countries. This cultural program allows participants to glimpse and experience the life of a Buddhist monk for a while. This bachelor's thesis aims to introduce Korean Buddhism and Buddhist tradition to tourists through the description of one of the Korean temples. I chose Beomeosa Temple, which is located in the centre of Busan, as the object of my bachelor's thesis. This temple is one of the main temples of the Jogye Order, the representative order of traditional Korean Buddhism, and is considered one of the most famous urban temples in the country. In our environment, the Buddhist tradition is hardly widespread, so I would like to focus on getting to know it directly in the temple environment. Specifically, I will deal with the history of the selected temple, the description of individual parts of the temple and the surrounding area, and the traditions of Korean Buddhist society. The result of my work will be a detailed description of Beomeosa Temple, which could be useful for other tourists planning to visit this Korean temple. Also, this work can help people who would like to learn more about Korean Buddhism.

Ediční poznámka

Pro přepis korejských jmen a názvů jsem v této práci použila českou populární transkripci. Rozhodla jsem se názvy psát následovně: *přepis – název v hangulu – překlad* (překlad jen v těch příkladech, kde je to vhodné).

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce doc. Mgr. Davidu Uhrovi, Ph.D., za jeho cenné rady při konzultacích a za připomínky při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a potřebnou motivaci.

OBSAH

1. ÚVOD	10
2. BUDDHISMUS	11
2. 1 Princ Siddhartha Gautama	11
2. 2 Buddhistické školy.....	12
2. 3 Řád Čogje a son buddhismus.....	13
2. 4 Buddhistický slovníček.....	13
2.4.1 Bop - 법-dharma	13
2.4.2 Sanghoe -상회-sangha	14
2.4.3 Gangjong suheng - 간경 수행	14
2.4.4 Jebul -예불	14
2.4.5 Gjejul -계율	14
2.4.6 Opbo -업보-karma	14
2.4.7 Junhoe-윤회-samsára.....	14
2.4.8 Jotolb kadži gjejul-여덟 가지 계율-osm příkázání.....	14
2.4.9 Bulgjoi tasot džinri-불교의 다섯 진리 – Pět pravd buddhismus.....	14
3. HISTORIE BUDDHISMU V KOREJI	15
4. CHRÁM POMOSA	17
4.1 Historie chrámu.....	17
4.2 Rozložení chrámu	18
4.2.1 Čogjemun.....	19
4.2.2 Čonwangmun	20
4.2.3 Bulimun	24

4.2.4 Dolní nádvoří	24
4.2.5 Horní nádvoří	26
4.3 Jak se dostat do Pomosy	27
4.4 Zajímavá místa v okolí chrámu	28
4.4.1 Poustevna Čongjonam	28
4.4.2 Poustevna Kumgangam	29
5. PROGRAM TEMPLESTAY	30
5.1 Můj zážitek s Templestay	30
5.1.1 Ubytování a seznámení s chrámovou etiketou.....	31
5.1.2 Meditace v chůzi a prohlídka chrámu.....	31
5.1.3 Večeře a malování vějíře	32
5.1.4 Ranní modlitba a sledování obřadu	33
5.1.5 Tvorba modlitebních korálek a snídaně.....	33
5.1.6 Meditace a čajový rituál s mniškou	34
6. CHRÁMOVÁ ETIKETA	35
6.1 Způsob odívání	35
6.2 Omezení hluku.....	35
6.3 Chování ve svatyni.....	35
6.4 Komunikace s mnichy	35
7. KOREJSKÉ BUDDHISTICKÉ SVÁTKY.....	36
7.1 Bučonim ošin nal-부처님 오신 날- Narození Buddhy	36
7.2 Jontunghoe-연등회 – Buddhistický festival lampiónů	37
7.3 Palgwanhoe -팔관회 – Setkání osmi přikázání.....	37
8. PRAKTICKÁ ČÁST	38
8.1 Cíl výzkumu.....	38
8.2 Druh výzkumu a výběr metodiky	38

8.3 Úvod k rozhovoru	38
8.3.1 Rozhovor s mnichem	39
8.4 Analýza rozhovoru.....	42
9. ZÁVĚR	44
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	45
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	47
PŘÍLOHY	48

1. ÚVOD

Jako studentka korejštiny jsem v průběhu třetího ročníku strávila rok na Tegu univerzitě v Jižní Koreji. Jelikož hlavním důvodem ke studiu asijského jazyka byl můj dlouholetý zájem o buddhismus, využila jsem v čase svého studijního pobytu volných chvil na poznávání buddhistických chrámů a zúčastnila jsem se mnoha tradičních buddhistických oslav.

Buddhismus, jakožto myšlenkový proud založený na učení indického prince Siddhárthy Gautama, má dlouhou a bohatou historii, která se rozšířila do různých částí světa a zanechala hluboký vliv na kultury a společnosti, do kterých pronikl. Korejský buddhismus, jeden z mnoha odnoží tohoto náboženského směru, v sobě nese jedinečné prvky, které se vyvinuly v průběhu jednoho a půl tisíciletí a reflektují specifika korejské kultury a historie.

V Koreji má buddhismus hluboké kořeny, které sahají až do období jeho přijetí z Číny. Od té doby se neustále vyvíjí a obohacuje o místní tradice a praktiky. Jedním z významných aspektů korejského buddhismu je jeho propojení s místním šamanismem, což ovlivnilo nejen náboženské praktiky, ale i umění, kulturu a životní styl obyvatel Koreje.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit korejský buddhismus a jeho tradice prostřednictvím detailního popisu jednoho z nejvýznamnějších chrámů v zemi, chrámu Pomosa. Jakožto reprezentant tradice korejského buddhismu a jedna z nejznámějších svatyní v zemi, chrám Pomosa poskytuje vhled do bohaté historie, kultury a praktik buddhismu v Koreji. Prostřednictvím popisu historie chrámu, jednotlivých částí a blízkého okolí, a analýzy korejských buddhistů obecně, má tato práce za cíl poskytnout čtenářům hlubší porozumění korejského buddhismu a jeho významu v korejské společnosti.

Tato práce se dále zaměřuje na využití chrámu Pomosa jako zdroje informací pro turisty, kteří plánují navštívit tuto svatyni a chtějí lépe porozumět její historii a tradicím. Současně může sloužit jako inspirace pro zájemce o praxi korejského buddhismu, kteří hledají hlubší vhled do této duchovní tradice a možnost spojení s jejími praktikami a učením.

2. BUDDHISMUS

Buddhismus vznikl v Indii a od jeho vzniku uplynulo již téměř 2500 let. Jeho zakladatelem byl princ Siddhartha Gautama. Výraz „buddhismus“ označuje náboženství, pro které je charakteristická oddanost Buddhovi nebo Buddhům. Buddha není vlastní jméno, ale popisný název znamenající „probuzený“ nebo „osvícený.“ Většina lidí dle buddhismu je vnímána v duchovním smyslu jako spící – neuvědomění si svého jsoucna. Důraz v buddhismu je kladen na učení Buddha(y) a na „probuzení“ lidské osobnosti, k němuž učení podle všeho vede. Nicméně buddhisté projevují velkou úctu Gautamovi jako k nejvýše postavenému učiteli a příkladu konečného cíle, o který všichni usilují. Průvodcem pro tento proces transformace je dharma, což jsou vzory reality a kosmické zákonitosti objevené Buddhou(y). Buddhismus se tedy v podstatě skládá z pochopení, praktikování a realizace dharmy (Lesný, 1996).

Buddha je titul, takže by neměl být používán jako jméno, i když je v mnoha kontextech jasné, že se jedná o Gautamu. Již od dávných dob buddhistická tradice předpokládala další Buddha, kteří žili na Zemi v minulých dobách, nebo kteří budou žít v budoucnosti.

2. 1 Princ Siddhartha Gautama

Příběh prince Siddhárthy Gautama je jedním z nejznámějších a nejinspirativnějších příběhů v buddhismu. Příběh zní následovně:

„Na území dnešního jižního Nepálu existovala malá země, které vládl klan jménem Shakyas. Hlavou tohoto klanu byl král Shuddodana Gautama a jeho manželkou byla krásná Mahamaya. Královna Mahámaya porodila dítě, které se prý narodilo úplně bdělé. Dítě umělo mluvit a řeklo matce, že přišlo osvobodit lidstvo od utrpení. Chlapec dokázal stát a ušel kousek v každém ze čtyř směrů. Pojmenovali ho Siddhártha, což znamená „ten, kdo dosáhl svých cílů.“ Král, který se snažil, aby se jeho syn stal králem jako on, byl odhodlán chránit dítě před vším, co by mohlo vést k tomu, že se pustí do náboženského života. A tak byl Siddhártha držen v jednom ze svých tří paláců a bylo mu zabráněno zažít mnohé z toho, co by obyčejní lidé mohli považovat za zcela běžné jako je třeba smrt, nemoci a stáří.

Ve věku 29 let si Siddhártha uvědomil, že nemůže být šťastný, když žije tak, jako doposud. Objevil utrpení a ze všeho nejvíc chtěl zjistit, jak lze utrpení překonat. Ve městě Bodh Gaya se Siddhártha rozhodl, že bude sedět pod jistým fíkovníkem, dokud nepřijdou odpovědi na problém utrpení. Seděl tam po mnoho dní, nejprve v hlubokém soustředění, aby si vyčistil mysl od všech rozptýlení, pak se v meditaci otevřel pravdě. Začal si prý vybavovat všechny své předchozí životy a vidět vše, co se dělo v celém vesmíru. Za květnového úplňku, s východem jitřní hvězdy, Siddhártha konečně pochopil tehdejší odpověď na otázku utrpení a stal se Buddhou. Siddhártha, nyní Buddha, zůstal sedět pod stromem, kterému říkáme strom bodhi, o mnoho dní déle. Zdálo se mu, že tyto znalosti, které získal, bylo příliš obtížné sdělit ostatním. Legenda říká, že Brahma, král bohů, přesvědčil Buddhu, aby předal své nově nalezené znalosti dále.“

Dalších 45 let učil v severovýchodní Indii, a když bylo Buddhovi 80 let, řekl svému příteli a bratranci, že je brzy opustí. V noci, kdy zemřel, ležel na boku pod párem kvetoucích stromů a dal svým následovníkům své poslední pokyny. Jeho poslední slova zněla následovně: „Dosáhnete dovršení prostřednictvím pozornosti“ (Boeree, 1999).

2. 2 Buddhistické školy

Zhruba sto let po smrti Gautama se objevily určité rozdíly v učení, které vedly k rozvoji řady buddhistických škol, z nichž každá se řídila trochu jiným klášterním kodexem. Z raných buddhistických škol dodnes přetrvává pouze ta, která se stala známou jako theraváda („učení starších“). Přibližně na začátku křesťanské éry začalo hnutí vedoucí k vytvoření nové buddhistické školy známé jako mahájána („velký vůz“). Mahájána je charakterizována zjevnějším důrazem na soucit, oddanost řadě spásitelských bytostí a několika sofistikovanými filozofiemi, které byly vyvinuty rozšířením důsledků dřívějších učení. V průběhu času v Indii i mimo ni mahájána produkovala mnoho vlastních škol, jako je například zen.

Zatímco buddhismus je nyní pouze menšinovým náboženstvím v rámci hranic moderní Indie, v současnosti se vyskytuje ve třech hlavních kulturních oblastech. Jedná se o „jižní buddhismus“ v zemích jako je Thajsko, Laos a Kambodža, kde se nachází theravádová škola spolu s některými prvky začleněnými z mahájány; „východní buddhismus“ v zemích jako Čína, Korea a Japonsko, kde se nachází čínský přenos mahájánového buddhismu; a oblast tibetské kultury „severní buddhismus“,

který je dědicem pozdního indického buddhismu, kde je dominantní formou mantranája/vadžrajána verze mahájány. Můžeme je vidět jako tři hlavní větve „stromu“ buddhismu, ačkoli všechny části stromu jsou geneticky identické, což podtrhuje rozdíly, které se v buddhismu časem vyvinuly (Harvey, 2012).

2. 3 Řád Čogje a son buddhismus

Chrám Pomosa spadá pod řád Čogje-조계종, což je největší buddhistický řád v Jižní Koreji a hraje významnou roli v propagaci *son buddhismu*-선, korejskou variantou zenového buddhismu. Řád byl oficiálně založen v roce 1954 sloučením dvou hlavních korejských buddhistických škol Gjo a Son. Řád Čogje byl nápomocný při zachování a šíření son buddhismu v Koreji a jeho chrámy slouží jako centra pro meditační praxi Son a buddhistické studium.

Son buddhismus zdůrazňuje přímé docílení osvícení prostřednictvím meditace a praxe všímavosti. Jedním z pozoruhodných rysů buddhismu son v rámci řádu Čogje je použití praxe *hwatu*-화두-*začátek příběhu*. Tato praxe zahrnuje uvažování o matoucích otázkách nebo hádankách, které mají vyprovokovat vhled a realizaci. Metoda hwatu je zaměřena na přímé prožívání vlastní pravé přirozenosti neboli Buddhovy přirozenosti.

Celkově řád Čogje slouží jako základní kámen buddhismu son v Koreji, zachovává si svou bohatou tradici a zároveň ji přizpůsobuje současnému kontextu. Prostřednictvím svých praktik a učení nadále nabízí duchovní vedení a inspiraci lidem, kteří hledají vnitřní mír a osvícení (Jogye Order, 2022).

2. 4 Buddhistický slovníček

V buddhismu se nachází spousta slov, se kterými by se jedinec mohl setkat. Na základě toho jsem vybrala ta nejvíce používaná slova, pro lepší orientaci v buddhistických termínech.

2.4.1 Bop - 법-dharma – Základní učení nebo nauka Buddha, také se používá pro popis zákonností nebo principů, které řídí vesmír.

2.4.2 Sanghoe -상회-sangha – Komunita buddhistických praktikujících, zahrnující mnichy, mnišky a laiky, kteří následují buddhistickou cestu.

2.4.3 Gangjong suheng - 간경 수행 – Praxe gangjong je důležitá tradiční praxe, ve které mniši přeměňují své životy na život Buddhy tím, že přijímají a hluboce cítí slova Buddhy.

2.4.4 Jebul -예불 – V korejském buddhismu odkazuje na modlitbu/rituál, při kterém se všichni členové chrámu scházejí za úsvitu a večer, aby formálně uctili sochu Buddhy.

2.4.5 Gjejul -계율 – Jedná se o pravidla chování a iniciační obřady, které mniši musí dodržovat.

2.4.6 Opbo -업보-karma – Zákon příčiny a následku, který určuje budoucí osudy jednotlivce podle jejich činů a záměrů.

2.4.7 Junhoe-윤회-samsára – Jedná se o kolo znovuzrození/cyklus nekonečných narození a smrtí, který je charakteristický pro existenci v materiálním světě.

2.4.8 Jotolb kadži gjejul-여덟 가지 계율-osm příkázání – Těchto osm zásad tvoří základní etický kodex pro buddhisty a jsou také známé jako „Osmero členná stezka“. Tato stezka je jedním z klíčových učení Buddhy a poskytuje směrnice pro správné chování, meditaci a duchovní rozvoj.

2.4.9 Bulgjoi tasot džinri-불교의 다섯 진리 – Pět pravd buddhismus – Je to základní koncept buddhismu, který je známý jako Pětistek pravdy. Tyto pravdy tvoří základní učení Buddhy o příčinách utrpení a cestě k osvícení. Pravdy zahrnují: pravda o utrpení, pravda o příčinách utrpení, pravda o ukončení utrpení, pravda o cestě vedoucí k ukončení utrpení a pravda o stavu naplnění (Glossary of buddhist terms, 2008).

3. HISTORIE BUDDHISMU V KOREJI

Buddhismus má dlouhou historii v Koreji a hrál klíčovou roli ve formování korejské společnosti, kultury a spirituality. Přestože jsou první důkazy o kontaktu s buddhismem v Koreji spojeny s příjezdem buddhistických mnichů do země v průběhu 4. století n. l., buddhismus se stal důležitým náboženstvím v Koreji až v období tří království (*Kogurjo*-고구려, *Pekče*-백제 a *Silla*-실라), které trvalo od 1. do 7. století n. l. Jednou z nejdůležitějších událostí bylo přijetí buddhismu králem Kogurja *Sosurim*-소수림왕 v roce 372 n. l.

První buddhistické kláštery vznikaly v Koreji ve 4. století n. l., a to hlavně díky misijním aktivitám čínských mnichů a učitelů, kteří přicházeli do země. V této době byly postaveny některé z nejvýznamnějších buddhistických památek v Koreji, jako například chrámy *Bulguksa* - 불국사 a *Sokguram* - 석굴암, které jsou dnes zapsány na seznamu světového dědictví UNESCO. Budovy z tohoto období jsou známé svou architekturou, reliéfy a sochami Buddha, které představují vysokou úroveň řemeslného umění (Janoš, 1997).

V období dynastie *Korjo* -고려 (918-1392) dosáhl buddhismus v Koreji významného rozkvětu a stal se klíčovým prvkem kulturního, sociálního a intelektuálního života této doby. Vláda dynastie Korjo aktivně podporovala buddhismus a udělovala klášterům a buddhistickým institucím finanční prostředky a pozemky. Také se v tomto období buddhismus stal důležitou součástí státní správy. Byly vytvořeny buddhistické úřady a instituce, které měly na starost správu klášterů, vzdělání mnišstva a organizaci náboženských ceremonií.

Během dynastie *Čoson* -조선 (1392-1897) byl buddhismus v Koreji podroben určitým změnám a výzvám, které ovlivnily jeho postavení ve společnosti a vztah k politické moci. Jedním z nejvýznamnějších faktorů, který ovlivnil postavení buddhismu v období dynastie Čoson, byl vzestup konfucianismu jako oficiální ideologie státu. Konfucianství bylo upřednostňováno na úkor buddhismu, který byl považován za cizí náboženství a mnohdy za překážku v konfucianské vizi společnosti. Buddhistická komunita byla často cílem pronásledování a diskriminace, ale navzdory těmto výzvám buddhismus v Koreji přežil a adaptoval se.

Po pádu dynastie Čoson v roce 1897 a během následujícího modernizačního období v Koreji, buddhismus prošel dalšími změnami a výzvami. S pádem dynastie Čoson byly zrušeny některé restrikce a zákazy týkající se buddhismu. Kláštery a komunity měly větší volnost v provozování svých náboženských aktivit. S modernizací a industrializací Koreje ve 20. století se společnost stala více sekulární a materialistickou. To mělo vliv i na buddhismus, který se snažil přizpůsobit novým podmínkám a zároveň udržet tradice a hodnoty. Na druhou stranu se buddhistické kláštery staly důležitými centry vzdělání a výchovy. Kláštery se též staly aktivními ve společenských otázkách a sociálním aktivismu. Mnoho mnišských komunit se zapojilo do charitativních činností, humanitární pomoci a ochrany životního prostředí. I přes tento pozitivní vývoj čelil buddhismus v Koreji různým výzvám, jako je pokles počtu věřících, nedostatek finančních prostředků pro udržení klášterů a ztráta vlivu ve společnosti.

Ve 21. století zůstává buddhismus důležitou součástí korejské společnosti, ačkoli v i v něm dochází k různým změnám. Korejský buddhismus se přizpůsobuje modernímu světu a využívá nových technologií a médií k šíření svého učení. Kláštery a komunity provozují webové stránky, sociální média a online vzdělávací programy, aby oslovily nové generace a zapojily se do mezinárodního dialogu. V rámci multikulturního prostředí 21. století se korejský buddhismus zapojuje do mezináboženského dialogu s jinými náboženstvími, včetně křesťanství a konfucianismu. Tento dialog podporuje vzájemné porozumění a spolupráci v otázkách společného zájmu, jako je etika, mír a sociální spravedlnost. Dále se některé buddhistické kláštery a chrámy stávají oblíbenými turistickými atrakcemi a cíli duchovního turismu. Lidé z celého světa navštěvují tato místa, aby prozkoumali duchovní dědictví Koreje a získali hlubší porozumění buddhismu.

Celkově lze říci, že korejský buddhismus zůstává do dnešní doby živoucím náboženstvím, které se adaptuje na nové podmínky a hledá způsoby, jak udržet svou relevanci v moderním světě. Je stále důležitým prvkem korejské kultury a identity a má potenciál dále se rozvíjet a přizpůsobovat se měnícím se společenským a kulturním trendům.

4. CHRÁM POMOSA

Chrám *Pomosa* - *범어사* je jedním z nejvýznamnějších buddhistických chrámů v Jižní Koreji. Chrám Pomosa byl pojmenován podle legendy, která byla zaznamenána v historickém záznamu „Výzkum geografie Koreje“. V tomto záznamu byl původ Pomosy zaznamenán následovně: „Na vrcholku hory Kumčong je zlatá studna, která nikdy nevysychá, ani během sucha. Aby si ve studni mohla hrát, sestoupila zlatě zbarvená ryba z nebe na oblacích pěti základních barev, takže lidé studnu poté začali nazývat *Kumsem* - *금샘* Zlatý pramen.“

Nachází se na severovýchodním úpatí hory *Kumčong*-*금정* (801,5 m) v okrese Kumčong v Pusanu, druhém největším městě Korejské republiky. Tento chrám je považován za jeden z nejstarších svatostánků v Koreji a je důležitým kulturním a duchovním centrem. V současné době je chrám jedním z šesti největších chrámů v Koreji. V areálu se také nachází deset poustev, které jsou přímo spojeny s chrámem Pomosa. Je také domovem čtyř korejských pokladů (historických unikátů) a jedné přírodní památky. Pomosa je chrám založený na meditaci son a je to místo, kde lidé mohou meditovat a vyčistit si mysl. Prostřednictvím meditace v okolí chrámu mohou být zničeny všechny nesmyslné a rušivé myšlenky, což může pomoci návštěvníkům nahlédnout do svého pravého nitra a najít svůj vnitřní zdroj (Dale's Korean Temple Adventures, 2020).

4.1 Historie chrámu

Historie chrámu Pomosa je bohatá a sahá až do 7. století, kdy byl chrám v roce 678 za vlády krále *Munmu* – *문무왕* dynastie Silla založen. Podle legendy chrám založil mnich *Uisang* – *의상*, který byl inspirován božským zjevením, na jehož základě nechal chrám na svazích hory Kumčong postavit. Po jeho dostavbě se stal vedoucím chrámem korejského buddhismu od dynastie Korjo do období dynastie Čoson. V tomto období sloužil jako centrum buddhistického učení, meditace a náboženské praxe. Chrám byl kompletně zničen během požáru v průběhu invaze Japonska (1592-1598). V roce 1602, za vlády krále *Sunčo* – *순조* dynastie Čoson, byl znovu postaven. Avšak po dalším požáru

byl opět zničen. Po této katastrofě byly buddhistické obrazy, sochy a budovy rekonstruovány a poté v průběhu let došlo ještě k několika větším i menším úpravám chrámu. Navzdory těmto výzvám chrám vydržel a zůstal majákem buddhistického učení a duchovním útočištěm pro věřící (선찰대본사 금정총림 범어사, 2020).

V moderní době se chrám Pomosa přizpůsobil měnící se sociální, kulturní a náboženské dynamice a zároveň zůstal věrný svým duchovním tradicím a hodnotám. Nedávno v roce 2012 byl chrám označen jako *Kumčongčongnim* – 금정총림, což je jedno z osmi klášterních školicích center řádu Čogje korejského buddhismu. Dodnes se chrám Pomosa považuje za velmi důležité poutní místo pro buddhistické věřící a turisty, kteří sem přicházejí hledat klid a duchovní očistu. Chrám je hojně navštěvován nejen kvůli svému významu pro Jižní Koreu, ale také kvůli své architektuře, uměleckým dílům a nádherné přírodě, která ho obklopuje.

4.2 Rozložení chrámu

Chrámový komplex Pomosa má rozsáhlou plochu a skládá se z několika hlavních budov a struktur. Každá z těchto částí chrámu má svou vlastní důležitou roli v duchovní praxi a rituálech buddhismu.

Obrázek 1: Rozložení chrámu Pomosa, zdroj: Templestay, 2024

4.2.1 Čogjemun

Když se poprvé přiblížíte k chrámu po široké kamenné cestě a kolem sbírky kamenů s vyrytými obrazy, narazíte na první ze čtyř vstupních bran do chrámu. První brána je *Ildžumun*- 일주문 -*Brána jednoho piliře*. Bráně se takto přezdívá, protože při pohledu ze strany vypadá, jako kdyby střechu brány držel pouze jeden sloup. Ve skutečnosti se tato brána nazývá *Čogjemun* - 조계문, pochází z roku 1614 a je to jeden z pokladů Koreje (#1461) (Kim, 1994).

Obrázek 2: Čogjemun, zdroj: vlastní fotografie, 2023

4.2.2 Čonwangmun

Druhou branou je brána *Čonwangmun* - 천왕문- *Brána strážných králů*. Této bráně dominují čtyři strážní králové čtyř hlavních směrů za účelem ochrany Buddhy-dharmy. Tato brána byla původně postavená v roce 1699, ale 16. prosince 2010 byla tragicky zničena člověkem pracujícím v chrámu, který nebyl spokojený se svým životem. Brána byla do základu vypálena. Tento čin byl naštěstí napraven v létě 2012 přestavbou téměř totožné repliky brány (Kim, 1994).

Obrázek 3: Čonwangmun, zdroj: vlastní fotografie, 2023

4.2.2.1 Čtyři strážní králové

Král západu se jmenuje Virupaksa (*Gwangmok čonwang* - *광목천왕*) a význam jeho jména je „ten, který vše vidí“. V jedné ruce drží draka nebo hada, kteří symbolizují neustálou změnu. V druhé ruce drží perlu. Ta představuje věčné principy, které se nikdy nemění. Král západu nás tedy učí, jak následovat věčné principy a zároveň se přizpůsobovat neustále se měnícím okolnostem současného světa.

Obrázek 4: Král západu Virupaksa, zdroj: vlastní fotografie, 2023

Druhý král je králem východního směru a jmenuje se Dhrtarastra (*Džikuk čonwang* - *지국천왕*). Jeho jméno v překladu znamená „podpora země“. V ruku drží strunný nástroj zvaný pipa, ale neznamená to, že východní král má rád hudbu. Pipa nás má naučit, že při řešení záležitostí a vztahů musíme následovat střední cestu a struny pipy musí být přesně tak těsné, aby nota hrála správně. Podobně, když děláme věci v životě pro sebe a pro druhé, nesmíme věci přehánět ani podceňovat.

Obrázek 5: Král východu Dhrtarastra, zdroj: vlastní fotografie, 2023

Jižní král se jmenuje Virudhaka (*Džungdžang čomwang* - 증장천왕) a význam jeho jména je „pokrok“. Drží meč, ale neznamena to, že by rád bojoval. Meč představuje spíše moudrost, která dokáže proříznout nevědomost a roztěkané myšlenky. Symbolizuje touhu každý den rozvíjet svou moudrost, což vyžaduje, abychom studovali a praktikovali správná učení. Král nás učí, jak nebýt líný a hledat pokrok v životě, ať už v naší moudrosti, ctnostech, talentu nebo práci.

Obrázek 6: Král jihu Virudhaka, zdroj: vlastní fotografie, 2023

Poslední král je králem severu a jmenuje se Vaisravana (*Damun čonwang-다문천왕*). Význam jeho jména je „ten, který vše slyší“. V dlani levé ruky drží relikvie Buddhy a v pravé ruce oštěp. Jako vůdce strážců světových stran je nejsilnějším strážcem Dharmy, má kontrolu nad vodou a deštěm a také jako ochránce materiálního bohatství a duchovní prosperity propůjčuje hodnotu opatrného zacházení s materiálními věcmi a štědrostí (Weekly Wisdom Blog, 2021).

Obrázek 7: Král severu Vaisravana, zdroj: vlastní fotografie, 2023

4.2.3 Bulimun

Třetí a poslední branou na cestě do chrámu je brána *Bulimun* - 불이문 - *Brána neduality*. Termín nedualita znamená střední cestu, která přesahuje relativní dualitu. Není žádný rozdíl mezi bytím a nebytím nebo zrozením a smrtí. Tato brána byla přestavěna, aby se chrám Pomosa přiblížil k původnímu uspořádání chrámu. Nyní zahrnuje masivní pavilon *Bodžeru* - 보제루, pod kterým lidi procházejí, aby získali vstup na dolní nádvoří. Brána *Bulimun* i pavilon *Bodžerun* byly postaveny kolem roku 2015 (Kim, 1994).

Obrázek 8: *Bulimun*, zdroj: vlastní fotografie, 2023

4.2.4 Dolní nádvoří

4.2.4.1 Svatyně *Mirukčon* a *Biročon*

Na dolním nádvoří se nachází hned několik zajímavých síní a objektů. V pravé části dolního nádvoří chrámu je několik svatyní. První síň *Mirukčon* - 미륵전 uchovává tzv. *Maitreya* (v doslovném překladu „milující“), který se v daleké budoucnosti stane Buddhou pod dračím stromem a zachrání vnímaví bytosti. Vedle této síně se nachází síň *Biročon* - 비로전 zasvěcena *Vairočanovi* (dosl. „ten, kdo široce osvětluje jako slunce“) a představuje Buddhu těla *Dharmy*.

4.2.4.2 Džongnu

Zvonice, známá též jako *Džongnu* - 종루, má důležitý význam v buddhistických chrámech. V chrámovém komplexu slouží několika účelům. Tradičně se zvoní v určitých časech, aby se označil běh času, včetně ranních a večerních rituálů, stejně jako v dobu jiných důležitých událostí v chrámu. Dále se využívá k invokaci – vzývání, protože se věří, že zvuk zvonu nese modlitby do nebes. Zvuk zvonu také slouží jako připomínka všímavosti a meditační praxe. Slyšení zvonu může povzbudit praktikující, aby se zastavili, soustředili a vrátili zpět do přítomného okamžiku. V neposlední řadě má samotná zvonice v areálu chrámu symbolický význam. Představuje učení buddhismu šířící se široko daleko a zasahující všechny cítící bytosti poselstvím osvícení a soucitu (Kim, 1994).

Obrázek 9: Dolní nádvoří, zdroj: vlastní fotografie, 2023

4.2.4.3 Třípatrová kamenná pagoda

Tato pagoda pochází z let 826-836 n.l. a je nejstarší dochovanou památkou v chrámu Pomosa. Jako jediná zůstala netknutá po zničení chrámu v roce 1592 a pozdějším požáru, takže se zařadila mezi korejské poklady (#250). Stejně jako všechny pagody v korejském buddhismu má třípatrová kamenná pagoda v chrámu symbolický význam. Jeho třístupňová struktura symbolizuje buddhistickou kosmologii tří říší existence, zatímco kamenná konstrukce představuje trvanlivost a stálost. Pagoda slouží jako ústřední místo pro oddanost a meditaci, stejně jako hmatatelné spojení s bohatou historií a duchovním dědictvím (Dale's Korean Temple Adventures, 2020).

Obrázek 10: Třípatrová kamenná pagoda, zdroj: Busanpedia, 2022

4.2.5 Horní nádvoří

4.2.5.1 Svatyně DOUNGDŽON - 더웅전

Tato síň pochází z roku 1602. Považuje se za hlavní chrámovou síň chrámu Pomosa a patří mezi korejské poklady (#424). K této svatyni vede řada schodů, které jsou zdobené kamennými lvy. Vnější stěny haly vybledly, ale stále je viditelný obraz bílého tygra na pravé straně svatyně. Pokud jde o interiér, je krásně zdobený a spočívá na hlavním oltáři. Je zde trojice soch, kdy v jejich středu dominuje Buddha současnosti Shakyamuni, po jeho levici je Buddha budoucnosti Maitreya a po jeho pravici Buddha minulosti Dipamkara. Tyto dřevěné sochy pocházejí z doby kolem roku 1661 a také se považují za korejský poklad (#1526) (선찰대본사 금정총림 범어사, 2020).

Obrázek 11: Svatyně DOUNGDŽON, zdroj: Ted McGrath, 2019

4.2.5.2 Svatyně Gwaneumdžon a Džičangdžon

Na pravé straně hlavního sálu je síň *Gwaneumdžon* - 관음전, ve které sídlí bódhisattva soucitu. Patří mezi nejoblíbenější svatyně chrámu, protože je to místo, kde bódhisattva odpovídá na přání lidí. Věří se, že tento bódhisattva, s mnoha očima a rukama, reaguje nekonečným soucitem na cítící bytosti v tísní. Pokud chce jedinec jeho pomoc, stačí ze všech sil recitovat jeho jméno. Nalevo od hlavní svatyně se nachází síň *Džičangdžon* - 지장전, kde sídlí bódhisattva posmrtného života a deset soudců mrtvých. Tento bódhisattva byl pověřen Buddhou současnosti, aby zachránil všechny vnímající bytosti v období mezi jeho nirvánou a příchodem Buddhy z budoucnosti.

4.2.5.3 Svatyně Palsang, Doksong a Nahandžon

Poslední chrámové svatyně otevřené pro návštěvníky jsou vlevo od svatyně Džičangdžon. Jedná se o tři propojené svatyně, kde první z nich je zcela vpravo a jmenuje se Palsang - 팔상전. Nachází se zde propracované nástěnné malby zobrazující život Buddhy. Další, poslední budovanou svatyní, je *Doksong* - 독성전 - Síň osamělého svatého. Svatyně zcela vlevo, postavená v roce 1613, je *Nahandžon* - 나한전 - Síň historických učedníků Buddhy. Není jasné, kdy byly všechny tři spojeny a vytvořily triádu svatyní, ale pravděpodobně to bylo v pozdním období dynastie Čoson.

4.3 Jak se dostat do Pomosy

Stanice metra Pomosa je druhá nejsevernější zastávka na oranžové lince 1. Ze stanice Somjon trvá cesta do stanice Pomosa 30 minut, 45 z *Nampo* - 남포 a necelou hodinu z *Heunde* - 해운대. Ze stanice Pomosa se nejrychlejší cesta do chrámu taxíkem z východu metra 5 nebo 7. Cesta trvá přibližně 10 minut a stojí okolo 10 000 wonů. Druhým nejrychlejším způsobem je cesta autobusem. Stačí projít ulicí mezi východy 5 a 7. Na konci se nachází jasně označená autobusová zastávka pro autobus s číslem 90, který slouží přímo k přepravě lidí z města do chrámu a naopak. Cesta autobusem trvá přibližně 15 minut a můžeme k ní normálně využít kartu na hromadnou dopravu. Poslední a nejpomalejší variantou je jít pěšky od metra k chrámu.

Tuto cestu jsem též absolvovala, ale jen z chrámu do města, jelikož jsem si netroufla jít do kopce. Každopádně cestu dolů můžu doporučit. Cesta mi zabrala něco okolo 40 minut a vedla podél potoka s dřevěným chodníkem, takže to byla krásná procházka. Pokud by se někdo odvážil jít nahoru do kopce, tak cesta zabere pravděpodobně necelou hodinu.

4.4 Zajímavá místa v okolí chrámu

V okolí chrámu se nachází spousta krásných míst, která stojí za zhlédnutí. Z nich jsem vybrala dvě z mých oblíbených míst.

4.4.1 Poustevna Čongjonam

Tato poustevna je jednou z 10 pousteven neboli malých chrámů, které se nacházejí v kopcích obklopující Pomosu. Konkrétně Čongjonam-청련암-Poustevna modrého lotosu se nachází pouze pět minut od Pomosy chůzí po silnici a krátké stezce vedoucí přímo k poustevně. Tohle místo kdysi sloužilo jako ústředí sunmudo, formy korejského bojového umění mysli a těla a dodnes se zde praktikuje.

Čongjonam má jednu z nejkrásnějších venkovních svatyní zasvěcených bóddhisattvovi posmrtného života Džičangbosalu v celé Koreji. Uprostřed svatyně stojí velká zlatá socha věnovaná vyobrazení Džičangbosalu. Před touto centrální sochou se nachází kadidelnice s dračí základnou, která nejde díky svým detailům přehlédnout (Dale's Korean Temple Adventures, 2020).

Obrázek 12: Poustevna Čongjonam, zdroj: Dale's Korean Temple Adventures, 2020

4.4.2 Poustevna Kumgangam

Poustevna *Kumgangam*- 금강암- *Diamantová poustevna*, je dostatečně velká, aby mohla být samostatným chrámem. Kdyby nebyla připojena k chrámu Pomosa, tak by byla pravděpodobně mnohem slavnější, než už je. Nachází se v krásném přírodním prostředí asi tři sta metrů po kamenném schodišti. Poustevna je domovem několika krásných chrámových svatyní. Součástí těchto svatyní je i poměrně unikátní jeskynní svatyně (Dale's Korean Temple Adventures, 2021).

Obrázek 13: Poustevna Kumgangam, zdroj: bkk.kr, 2024

5. PROGRAM TEMPLESTAY

Jižní Korea je obdařena fantastickým celostátním programem pobytu v buddhistických chrámech s názvem „Templestay“. Přes 100 chrámů po celé zemi nabízí chrámové pobyty, od chrámu *Čogjesa - 조계사* v samotném srdci Soulu po vzdálené kláštery v horách, a dokonce i na sopečném ostrově *Čedžu - 제주도*. Na oficiálních stránkách Templestay programu je uvedeno asi 30 chrámů nabízející anglické programy pro pobyt v chrámech, takže se Templestay program zavede i zahraničním turistům bez větší znalosti korejštiny (Templestay, 2023).

Zážitky nabízené v každém z chrámů se liší, ale obecně jsou v nabídce tři typy pobytů dle náplně programu. Prvním z nich je „One-day Templestay“ a jedná se o program určený pro ty, kteří mají rušný životní styl, ale chtějí zažít korejský chrámový pobyt v krátkém čase. Tento program normálně trvá asi dvě nebo tři hodiny včetně prohlídky chrámu, meditace a čajového obřadu. Druhý z programů se nazývá „Experience-oriented Templestay“. Program se koná obvykle přes víkend s jednou nocí strávenou v chrámu a napodobuje mnišský způsob života. Náplní Experience-oriented Templestay je účast na ranním obřadu, 108 poklon, meditace, čajový obřad a tradiční buddhistické stravování. Také poskytuje některé kreativní aktivity, jako je výroba lotosové lucerny nebo modlitebních korálků. Konkrétní obsah programu se může lišit v závislosti na chrámech, ročních obdobích a zájmech účastníků. Třetí a poslední typ je „Rest-oriented Templestay“, kde se pouze relaxuje v okolí chrámu a program je zaměřený na odbourání stresu v klidném a přírodním prostředí chrámu (What is Templestay, 2024).

5.1 Můj zážitek s Templestay

Zůstat přes noc v tomto buddhistickém chrámu je zážitek, na který nikdy nezapomenu. Není to jen zkušenost získaná pozorováním, ale jedná se o zážitek plný interakcí. Mohla jsem si promluvit s místními mnichy, i když nás dělila lehčí jazyková bariéra, a dozvěděla jsem se více o korejské buddhistické kultuře. Pokud člověk chce skutečně prozkoumat korejský buddhismus, program Templestay je ideální způsob, jak toho docílit.

Jako velký zájemce o chrámovou kulturu jsem si nemohla nechat ujít možnost vyzkoušet si mnišský život přímo v chrámu Pomosa. Pomosa nabízí pouze dva typy programu, a to relaxační a zážitkový. Osobně jsem se chtěla více dozvědět o životě

v chrámu, takže jsme spolu s mou sestrou absolvovaly zážitkový pobyt. Program trval od sobotního odpoledne do nedělního dopoledne. Nyní krátce shrnu, co všechno jsme v tento krátký čas stihli spolu s dalšími účastníky zažít.

Day 1	
Time	Title
14:00~14:30	Check-in
14:30~15:20	Orientation of Templestay
15:30~16:50	Walk in the forest & temple tour
16:50~17:20	Dinner offering
17:30~18:30	Folk art painting
18:30~21:00	Take a rest
21:00~00:00	Go to sleep
Day 2	
Time	Title
03:40~04:00	Get up & Meeting
04:30~05:00	Watching Ceremony of Four Dh arma Instruments & Joining Bud ddhist Ceremony
05:00~06:30	108 Prostrations while making 108 prayer beads
06:30~07:00	Breakfast offering
07:00~09:00	Take a rest
09:00~09:40	Meditation & Tea time with Bud dhist monk over traditional tea
09:40~10:00	Check-out

Obrázek 14: Program Templestay, zdroj: Templestay, 2024

5.1.1 Ubytování a seznámení s chrámovou etiketou

Krátce po příjezdu na autobusovou zastávku u chrámu jsme díky dobrému vyznačení snadno našly budovy Templestay a zapsaly jsme se u vedoucího programu. V tomto bodě jsme se dozvěděly, že jsme jako jediné z účastníků ze zahraničí, takže jsme byly zvědavé, jak náš program bude probíhat. Po úvodních instrukcích jsme dostaly čas ubytovat se v jedné z „chatiček“, kde jsme si oblékly chrámový oděv, který dostal každý účastník k zapůjčení. Než jsme se vydali prozkoumat areál chrámu, tak nás doprovodný mnich seznámil se správnou chrámovou etiketou.

5.1.2 Meditace v chůzi a prohlídka chrámu

V tomto bodě jsme se sestrou seznámily s průvodcem, který nás doprovázel pouze v rámci této části programu. Průvodce uměl plynule anglicky, takže jsme s komunikací mezi sebou neměli problém. Před prohlídkou chrámu nás průvodce seznámil s různými druhy meditace a naučil nás, jak můžeme i v rušných chvílích využít meditaci v chůzi. Princip je stejný jako u meditace v sedě, ale dá se praktikovat kdekoli. Jakmile jsme se dostali k první bráně chrámu, začal náš průvodce se svým povídáním o historii chrámu.

V průběhu nám dával hned několik kvízových otázek na jednotlivé části chrámu, což mě opravdu bavilo, protože jsem se díky němu mohla zamyslet nad věcmi, které bych normálně přešla.

5.1.3 Večeře a malování vějíře

Po návratu z prohlídky chrámu se celá naše skupina sešla v jídelních prostorech chrámu a byli jsme vyzváni, abychom si dali na talíř jen takové množství jídla, co zvládneme sníst, aby nedocházelo k plýtvání. Jídlo se skládalo z rýže s volitelnými přílohami, polévky z řas a ovoce. Po jídle jsme zůstali v jídelně, jelikož nás tam čekal další bod programu. Kreativní aktivity nás se sestrou vždy bavily, takže malování na vějíř byla opravdu aktivita ušitá jak pro nás. Na vějíři byl již natištěný motiv, takže šlo spíše o omalovánku s trochou stínování. Tato aktivita byla značně uklidňující. Jakmile jsme tuto činnost ukončili, tak nám mniška trošku vylepšila naše výtvary zlatou barvou a na levou ruku nasadila náramek, kterému dala požehnání. Tento dárek jsem nečekala, což mi udělalo ohromnou radost a dodnes na ten moment moc ráda vzpomínám.

Obrázek 15: Vějíř, zdroj: vlastní fotografie, 2023

5.1.4 Ranní modlitba a sledování obřadu

Jelikož jsme věděly, že budeme muset vstávat velmi brzy, tak jsme si raději nastavily budík o dvacet minut dříve, abychom se zvládly alespoň trochu probrat. Společně se skupinou jsme se vydali směrem ke chrámu, kde jsme se u každé svatyně třikrát poklonili, abychom projevíli úctu ke všem Buddhům a bódhisattvům. Následně jsme šli zhlédnout obřad, který se jmenuje „Obřad čtyř nástrojů dharmy“ a naprosto mě fascinovala preciznost pohybů všech mnichů hrajících na nástroje. Tento obřad jsem již předtím viděla v jiném chrámu, ale pokaždé to je jedinečný zážitek.

5.1.5 Tvorba modlitebních koráleků a snídaně

Po skončení obřadu jsme se odebrali do jedné ze síní, kde nás čekala tvorba modlitebních koráleků. Prvně nám mniška vysvětlila, jak dělat buddhistické poklony, kterých nás čekalo celkem 108. Úklony byly podobné pozdravům slunci v józe. Dále jsme si připravili začátek koráleků, které jsme v průběhu úklon navlékali, takže nejenže jsme se ukláněli, ale také jsme museli v krátkém intervalu stihnout i navléct korálek na šňůrku. Celý proces trval asi 20 minut a překvapivě jsem se po dokončení cítila více probuzeně a plná energie než unaveně, jak jsem předtím očekávala. Poté jsme se vydali zpět do hlavních prostor Templestay, kde probíhala snídaně ve stejném stylu jako večere, jen byla součástí menu ještě nějaký druh kaše.

5.1.6 Meditace a čajový rituál s mniškou

Poslední část programu zahrnovala meditaci, kterou z počátku řídila sama mniška, abychom věděli, jak správně dýchat. Meditace trvala 10 minut. Po meditaci nás mniška uklidnila, že fyzické nepohodlí a nedostatek kontroly nad myslí je pro nezkušené velmi normální. Osobně jsem se dokázala soustředit asi polovinu času, ale poté mi začala vybraná poloha být nepříjemná, takže ve zbytku času jsem se jen snažila zjistit, jak uvolnit nohy. Následně nám byl servírován čaj a bylo nám vysvětleno, jakým způsobem z pití čaje udělat rituál. Během pití čaje jsme měli prostor na otázky směrem k mnišce a dostali jsme hned několik moudrých rad do života, což bylo moc hezké zakončení programu.

Obrázek 16: Prostory Templestay, zdroj: vlastní fotografie, 2023

6. CHRÁMOVÁ ETIKETA

Před návštěvou buddhistického chrámu je vhodné se dozvědět něco o chrámové etiketě. Chrámová etiketa v Koreji se řídí zásadami respektu, všímavosti a kulturní citlivosti. Dodržování správné etikety pomáhá návštěvníkům projevovat úctu k posvátnému prostoru, udržovat harmonii s ostatními návštěvníky a ctít tradice korejského buddhismu.

6.1 Způsob odívání

Výběr vhodného oblečení je jednou z nejdůležitějších součástí etikety. Noste oblečení, které vám zakryje ramena, hrud' a kolena. Oblečení osoby by nemělo být příliš barevné nebo odhalující jako topy bez rukávů, minisukně nebo šortky. Také je třeba se vyhnout silnému make-upu, výrazným parfémům nebo nadměrným doplňkům. V neposlední řadě je zvykem si sundávat klobouky a boty před vstupem do chrámových budov. Úplně bosé nohy ale nejsou uvnitř chrámové síně povoleny.

6.2 Omezení hluku

Chrámy jsou místa úvahy, meditace a modlitby, proto je důležité omezit hluk na minimum. Vyvarujte se mluvení nahlas a rušivého chování jako je zpívání, křičení a pouštění nevhodné hudby a hlasitých videí.

6.3 Chování ve svatyni

V chrámové svatyni jsou tři vchody. Ten v centru je vyhrazen pro mnichy, zatímco ty vlevo a vpravo slouží návštěvníkům chrámu. Když vstoupíte do sálu, a pokud se budete cítit komfortně, tak by bylo vhodné se poklonit Buddhovi se svými dlaněmi u sebe. Tohle by se mělo opakovat i při odchodu ze sálu. Uctívání ve středu sálu je určeno pouze pro mnichy. Skupiny lidí se tedy soustředí nalevo a napravo od středu. Také není vhodné v chrámu ležet, být zády k hlavnímu oltáři nebo sedět ve dveřích.

6.4 Komunikace s mnichy

Pokud komunikujete s mnichy nebo mniškami, oslovujte je s úctou a používejte správné tituly, jako je „sunim“ pro mnichy a „bup“ pro mnišky. Vyhněte se fyzickému kontaktu, pokud nejste vyzváni, a zapojte se do rozhovorů s pokorou a všímavostí (Temple etiquette, 2023).

7. KOREJSKÉ BUDDHISTICKÉ SVÁTKY

Buddhistické svátky hrají důležitou roli v životě buddhistických komunit po celém světě, včetně Koreje. Tyto svátky oslavují významné události v životě Buddha a další duchovní události, které mají hluboký význam pro všechny buddhisty. V Koreji jsou tyto svátky pozorovány s respektem a obvykle jsou doprovázeny různými rituály a obřady.

7.1 Bučonim ošin nal-부처님 오신 날- Narození Buddha

Narození Buddha se slaví podle lunárního kalendáře a slaví se jako korejský státní svátek. Buddhovy narozeniny jsou v Koreji oblíbeným svátkem a lidovou oslavou a často je slaví i lidé různých náboženských vyznání. Slaví se osmý den čtvrtého lunárního měsíce a v tento den mnoho chrámů poskytuje jídlo a čaj zdarma všem návštěvníkům. Tento svátek je spojen s velkým festivalem lampiónů, který je zapsaný na seznamu UNESCO jako kulturní dědictví. Lotosové lucerny visí v chrámech po celý měsíc a lucerny se věší i v domácnostech a na ulicích.

Obrázek 17: Pomosa během oslav Buddhových narozenin, zdroj: vlastní fotografie, 2023

7.2 Jontunghoe-연등회 – Buddhistický festival lampiónů

Tento festival se koná po celé Korejské republice, kdy se země rozzáří barevnými lucernami. Původně se jednalo jen o náboženský rituál k oslavě narození a osvětlení Buddhy, ale stal se festivalem otevřeným pro všechny. Ulice jsou ověšené barevnými lotosovými lucernami a davy držící ručně vyrobené lucerny se shromažďují na noční slavnostní přehlídce. Festival zahrnuje průvody, tanec, hudbu a různá kulturní představení.

Obrázek 18: Jontunghoe v Soulu, zdroj: vlastní fotografie, 2023

7.3 Palgwanhoe -팔관회 – Setkání osmi přikázání

Jedná se o obřad, při kterém kněží v tradičních kostýmech přísahají, že budou žít jako Buddhovi učedníci tím, že budou praktikovat osm přikázání. Tento obřad se koná na jaře a na podzim a je spojen s různými ceremoniemi a rituály. Členové chrámu Pomosa a další náboženské skupiny společně uspořádají před obřadem vzpomínkovou bohoslužbu zaměřenou na počest zesnulých a neznámých duší, které padly při ochraně poloostrova (Korean festivals, 2018).

8. PRAKTICKÁ ČÁST

8.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného rozhovoru je zjištění informací o životě mnicha v chrámu Pomosa a jeho zkušenostech ve zmíněném chrámu.

8.2 Druh výzkumu a výběr metodiky

Pro získání potřebných informací do bakalářské práce jsem si vybrala kvalitativní výzkum. Jako výzkumnou metodu ke sběru dat jsem využila polostrukturovaný rozhovor, jelikož mi poskytl větší flexibilitu a také mi umožnil hlubší zkoumání odpovědí mého respondenta. Rozhovor jsem nahrávala na diktafon pro případnou kontrolu poznámek a doplnění chybějících částí rozhovoru. Zúčastněný respondent byl seznámen s nahráváním a podepsal informovaný souhlas. Celková délka rozhovoru trvala okolo 30 minut, jelikož mi tato časová hranice byla stanovena od vedení chrámu. Díky předem sestaveným a přeloženým otázkám nebyl problém s dodržением stanoveného časového limitu.

8.3 Úvod k rozhovoru

K rozhovoru došlo 15. 07. 2023 v soukromých prostorách jednoho z mnichů, který se nabídl k udělení rozhovoru, v chrámu Pomosa. Rozhovor probíhal v korejském jazyce, takže jsem s sebou měla tlumočníka, který mi pomáhal se záznamem poznámek a překladem dodatečných otázek. Z časového hlediska jsme rozhovor procházeli až po dokončení rozhovoru, takže jsem nemohla do rozhovoru v průběhu moc zasahovat, jelikož potom bychom s tlumočením přímo na místě nestíhali projít veškeré připravené otázky.

8.3.1 Rozhovor s mnichem

Jak dlouho jste již mnichem a co jste dělal předtím?

Mnichem jsem již 13 let a předtím jsem dělal mnoho věcí. Nejpodstatnější ale bylo dostudování vysoké školy a na pár let jsem se stal učitelem na střední škole.

Proč jste si vybral zrovna tuto životní cestu?

Vystudoval jsem sociologii na Soulské státní univerzitě a v době absolvování vysoké školy jsem žil bez jakýchkoliv otázek ohledně řady životních cest, včetně vojenské služby, zaměstnání a manželství. Jelikož mi nevyšlo zasnoubení s mou tehdejší láskou, tak jsem začal zpochybňovat svou dosavadní cestu životem a začal jsem přemýšlet, jak dále pokračovat. Mým dalším krokem se tedy stala vojenská služba. Existuje oddělení vojenské služby, které organizuje náboženské akce v armádě. Zde jsem potkal mnicha, který mě nasměroval k buddhismu. Moje zkušenost z armády mi posloužila jako příležitost změnit můj život a vydat se na cestu, kterou lidé obvykle nejdou, dokud nebudou chtít.

Jaká byla pro Vás nejsložitější část mnišského života, na kterou jste si musel zvyknout?

Vstávání ve tři hodiny ráno každý den. Na tohle mi chvíli trvalo si zvyknout bez toho, aniž bych nebyl unavený, protože jsem na to nebyl po fyzické stránce zvyklý.

Popíšete mi prosím svůj denní režim v chrámu?

Ve tři hodiny ráno vstanu a účastním se ranní modlitby jebul. Poté si čtu knihu, která se jmenuje Gangjong a jdu na snídani. Po snídani se účastním hodin na škole Sanghy-승가대학원 a navštěvuji lekce pravidel buddhismu Gjejul. Poté mám chvíli na odpočinek a obědvám v 11:30. Pak mám volný čas do 13:00. Od 13:00 do 17:00 řeším hlavně administrativní práci a jiné povinnosti. K večeru řeším osobní záležitosti, uklízím a ve 22:00 jdu spát.

Mohl byste mi popsat proces, jak se stát mnichem?

Tento proces se liší v závislosti na buddhistickém řádu v Koreji. V Koreji patří k nejrozšířenějšímu řádu řád Čogje. Dále mnichem se jedinec může stát pouze do padesáti let. Pokud se chcete opravdu stát mnichem, tak musíte projít několika kroky. Nejprve musíte projít službou pro chrám, která trvá v rozpětí půl roku až roku, a zahrnuje přípravu mnišského jídla a různé další potřebné práce

v chrámu. Dále jedinec musí studovat čtyři roky na jednom z vybraných míst např. na univerzitě Dongkuk, na základním učilišti chrámu Pektam, v Pomose nebo v chrámu Kjogubon. Po dostudování a přijetí buddhistického učení se jedinec může začít považovat za mnicha řádu Čogje.

Je možné pro lidi ze zahraničí stát se mnichem v korejském chrámu?

Ano, je to možné.

Jaké jsou v tomto případě postupy?

Postupy jsou totožné a neexistují žádné jiné postupy speciálně pro cizince.

A existují nějaká omezení týkající se pohlaví jedince?

Také na tom nezáleží, kdokoliv se může stát mnichem, jen je zde věkové omezení, jak už jsem zmínil.

Máte nějaký důvod k tomu, proč jste se rozhodl stát mnichem zrovna v chrámu Pomosa?

Mnich, který mě seznámil s buddhismem, byl právě z Pomosy, takže jsem jej chtěl následovat a výběr byl tedy velmi jednoduchý.

Máte nějaké místo v okolí chrámu, kde trávíte nejraději svůj čas?

Spiše, než nejraději na toto místo chodím tehdy, když si chci utříbit myšlenky. V chrámu Pomosa se tohle místo nazývá Budočon a je zde vytvořena věž z kostí a sáří zemřelých mnichů. Je to velmi tiché a příjemné místo na uspořádání myšlenek a na procházku.

Můžete mi povědět nějaké zajímavosti o Pomose?

Pomosa se nachází na hoře Kumčong a na vrcholu této hory se nachází pramen. Jednoho dne z nebe sestoupila zlatá rybka, díky které jezero napájeno právě tímto pramenem nikdy nevyschlo i v největším suchu. Podle této zlaté rybky též vznikl název chrámu Pomosa. Dále během Imčinské války, kdy v roce 1592 Japonsko zaútočilo na Koreu, byl Pusan bojištěm. Pokud vystoupáte nahoru chrámu, najdete zde horskou pevnost, kde mniši z chrámu Pomosa bojovali proti tehdejší japonské armádě. Tato pevnost se jmenuje Kumčongsansong a chrám Pomosa měl na starost obranu severní části pevnosti. A v době, kdy byla Korea násilně anektována Japonskem, došlo k významnému hnutí

„Samil“ na počátku roku 1919. Veškeré vlajky, které byly použity během tohoto hnutí, byly vyrobeny právě u nás v chrámu.

Viděla jsem, že v Pomose nabízíte Temple Stay program, doporučil byste tento program turistům, kteří se zajímají o buddhismus a korejskou kulturu? Pokud ano, tak proč?

Určitě bych program doporučil. Každý chrám nabízí trochu jiný program, ale zrovna Pomosa nabízí moderní zařízení pro jednotlivé pokoje, které byly nedávno postaveny. Jedinec si tak může vyzkoušet, jak žijí mniši, ale v trošku pohodlnější formě. Vedení chrámu nyní představuje program, kde si můžete dokonce vyzkoušet tradiční korejskou malbu.

Konají se u Vás v chrámu v průběhu roku nějaké festivaly nebo speciální události?

Nejsou to sice události jedinečné jen pro chrám Pomosa, ale v Pusanu se konají dvě události s centrem u nás v chrámu. Jedna z událostí je festival lampionů konaný v květnu na počest Buddhových narozenin. Na podzim v říjnu je pak akce s názvem Palgwanhoe. Tato událost se v minulosti konala v královské rodině a je to poměrně unikátní akce.

Co byste rád sdělil lidem, kteří se zajímají o buddhismus?

Existuje koncept zvaný „Svět ráje“, který je odlišný od křesťanského ráje, kam by se člověk dostal odměnou za počestný život. Ve skriptech je vysvětlení ráje jako místo, kde jsou všichni dobří lidé, a naopak peklo je místo, kde jsou lidé v neustálé agónii. Pokud tedy lidé budou na tomto světě mezi sebou rádně komunikovat, budou milosrdní, budou dělat ústupky a budou k sobě ohleduplní, tak se z tohoto světa stane ráj. Takže když Buddha řekl, že mnoho lidí přijde do Světa ráje, tak nemyslel nějaké samostatné místo mimo naši planetu, ale že uděláme z tohoto místa ráj. Proto je buddhismus náboženství, které klade důraz na komunitu s cílem udělat z tohoto světa místo, kde by mohli všichni žít v míru navzdory své silné citlivosti.

8.4 Analýza rozhovoru

Rozhovor poskytuje zajímavý pohled na životní cestu a zkušenosti mnicha v korejském chrámu Pomosa. Z rozhovoru vyplývá hluboký respekt k buddhismu, důraz na komunitu a poslání chrámu jako místa duchovního růstu a míru. Rozhovor odhalil, že cesta k mnišství nebyla předem naplánována, ale spíše vznikla jako reakce na neúspěchy a pochybnosti v jeho životě. Po setkání s mnichem během vojenské služby se začal zajímat o buddhismus a hledal smysl a účel ve svém životě. Tato motivace se stala hnací silou k jeho rozhodnutí stát se mnichem a začít novou kapitolu života.

Proces stání se mnichem je duchovní a osobní cestou, která zahrnuje službu v chrámu a studium buddhistických učení. Tento proces není pouze formální záležitostí, ale také transformačním zážitkem, který mu umožnil nalézt svou cestu k mnišskému životu.

Jeho denní režim v chrámu Pomosa je plný disciplíny a oddanosti. Každý den začíná ranními modlitbami a studiem buddhistických textů, následovanými administrativní prací a volným časem na meditaci a odpočinek. Tenhle režim mu pomáhá udržovat rovnováhu a harmonii ve svém životě.

Z informací získaných od mnicha vyplývá, že má chrám bohatou historii a význam v korejské kultuře. Účast chrámu během Imčinské války a významné události v moderní době ukazují, že buddhismus není pouze náboženskou vírou, ale také důležitou součástí společenského a historického kontextu.

Mnich doporučil program Templestay turistům, kteří se zajímají o buddhismus a korejskou kulturu. Tento program poskytuje jedinečný zážitek z mnišského života a umožňuje turistům prohloubit své porozumění buddhismu a jeho praktikám.

Jeho poselství buddhismu jako náboženství míru a harmonie podtrhuje univerzální hodnotu buddhismu. Mnich upozorňuje na důležitost mezilidských vztahů a zdůrazňuje, že ráj na zemi se může uskutečnit na tomto světě, pokud lidé naleznou správnou cestu k milosrdenství a ohleduplnosti. Tento přístup k budování ráje na zemi je charakteristický pro buddhismus a ukazuje, jak tento náboženský směr klade důraz na praktické aspekty duchovního života. V dnešní době plné konfliktů a rozdělení společnosti je tento pohled na buddhismus jako prostředek k dosažení společného dobra a vzájemného porozumění důležitým poselstvím.

Obrázek 19: Fotografie s mnichem, zdroj: vlastní fotografie, 2023

9. ZÁVĚR

Má práce se zaměřila na zkoumání korejského buddhismu prostřednictvím analýzy chrámu Pomosa a osobního rozhovoru s mnichem. Je patrné, že korejský buddhismus není pouze náboženskou vírou, ale také důležitou součástí korejské společnosti a kultury.

Studium chrámu Pomosa mi poskytlo možnost ponořit se do atmosféry jednoho z nejvýznamnějších buddhistických chrámů v Koreji. Jeho historie, architektura a program Templestay mi umožnily lépe porozumět korejskému buddhismu a jeho duchovnímu významu pro věřící i pro celou společnost.

Rozhovor s mnichem poskytuje inspirativní pohled na jeho osobní cestu k buddhismu a důležitost buddhistických hodnot jako je mír, harmonie a vzájemné porozumění. Tento rozhovor podtrhuje univerzální hodnotu buddhismu jako náboženství, které má potenciál přispět k budování lepší a harmoničtější společnosti.

Celkově lze říci, že tato práce přináší hlubší porozumění korejskému buddhismu a jeho významu v kontextu korejské kultury a společnosti. Nabízí nejen teoretické informace, ale také praktické poznatky a zážitky, které mohou pomoci šířit povědomí o buddhismu a jeho učení mezi zájemce o praxi buddhismu a pro turisty, kteří by chrám chtěli navštívit.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Knižní zdroje:

1. Harvey, Peter. An introduction to Buddhism: Teachings, history and practices. Cambridge University Press, 2012. 550 s. ISBN 9780521859424
2. Kim, Čangkjun. 범어사. Daewonsa Publishing Co. 1994. 128 s. ISBN 978-89-369-0154-7.
3. Janoš, Jiří. Dokonale utajená Korea. Praha: Libri, 1997. 187 s. ISBN 8085983265.
4. Lesný, Vincenc. *Buddhismus*. 2. vydání. ve Votobii 1. V Olomouci: Votobia, 1996. 450 s., [16] s. il. ISBN 80-7198-062-5.

Elektronické zdroje:

5. About Beomeosa. 선찰대본사 금정총림 범어사. [online]. 2020 [cit. 2024-03-04].
Dostupné z: <https://www.beomeo.kr/eng/sub1.php>
6. bbkk.kr. 금강암. [online]. 2020 [cit. 2024-05-07]. Dostupné z:
<http://bbkk.kr/tour/view/380>
7. Beomeosa Temple - 범어사. Dale's Korean Temple Adventures. [online]. 2020 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://koreantempleguide.com/beomeosa-temple-%eb%b2%94%ec%96%b4%ec%82%ac-geumjeong-gu-busan/2/>
8. Boeree, Dr C. George. "The Life of Siddhartha Gautama." *Shippensburg University: Shippensburg University*. [online]. 1999 [cit. 2024-04-15].
Dostupné z: <http://macropolis.org/eroi/pdf/SiddharthaGautama.pdf>
9. Geumgangam Hermitage – 금강암. Dale's Korean Temple Adventures. [online]. 2021 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://koreantempleguide.com/geumgangam-hermitage-%ea%b8%88%ea%b0%95%ec%95%94-geumjeong-gu-busan/>
10. Glossary of buddhist terms. Buddha Dharma Education Association and BuddhaNet. [online]. 2021 [cit. 2024-04-25].
Dostupné z: https://www.buddhanet.net/e-learning/history/b_gloss2.htm

11. Cheongryeonam Hermitage – 청련암. Dale's Korean Temple Adventures. [online]. 2020 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://koreantempleguide.com/cheongryeonam-hermitage-%EC%B2%AD%EB%A0%A8%EC%95%94-geumjeong-gu-busan/>
12. Jogye Order – 조계종. Dale's Korean Temple Adventures. [online]. 2022 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://koreantempleguide.com/jogye-order-%ec%a1%b0%ea%b3%84%ec%a2%85/?fbclid=IwAR3PxntQNu3ZZPf6Dsymg8Xkgj6G0HKX6D8SzL4qu_8W1lhpR_DPGTpuYnE
13. Kim, Hwasung. Species Identification of Wooden Structure Members of the Beomeo Temple. [online]. 2005 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://koreascience.kr/article/JAKO200510103405546.pdf>
14. Korean traditions. KOREA webzine. [online]. 2018 [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.kocis.go.kr/eng/webzine/201805/sub03.html>
15. McGrath, Ted. Beomeosa Temple. Flickr. [online]. 2019 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.flickr.com/photos/time-to-look/48431419586/in/photostream/>
16. Temple etiquette. Templestay. [online]. 2023 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://eng.templestay.com/page-etiquette.asp>
17. Temple Information „Beomeosa“. Templestay. [online]. 2024 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://eng.templestay.com/temple_slider.asp?t_id=beomeosa&kind=guide
18. Templestay. Dale's Korean Temple Adventures. [online]. 2023 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://koreantempleguide.com/templestay-2/>
19. The Four Heavenly Kings. Weekly Wisdom Blog. [online]. 2021 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.weeklywisdomblog.com/post/the-four-heavenly-kings>
20. What is Templestay. Templestay [online]. Seoul: Cultural Corps of Korean Buddhism, [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://eng.templestay.com/page-templestay.asp>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Rozložení chrámu Pomosa, zdroj: Templestay, 2024	18
Obrázek 2: Čogjemun, zdroj: vlastní fotografie, 2023	19
Obrázek 3: Čonwangmun, zdroj: vlastní fotografie, 2023	20
Obrázek 4: Král západu Virupaksa, zdroj: vlastní fotografie, 2023	21
Obrázek 5: Král východu Dhrtarastra, zdroj: vlastní fotografie, 2023	22
Obrázek 6: Král jihu Virudhaka, zdroj: vlastní fotografie, 2023	22
Obrázek 7: Král severu Vaisravana, zdroj: vlastní fotografie, 2023	23
Obrázek 8: Bulimun, zdroj: vlastní fotografie, 2023	24
Obrázek 9: Dolní nádvoří, zdroj: vlastní fotografie, 2023	25
Obrázek 10: Třípatrová kamenná pagoda, zdroj: Busanpedia, 2022	26
Obrázek 11: Svatyně Doungdžon, zdroj: Ted McGrath, 2019	26
Obrázek 12: Poustevna Čongjonam, zdroj: Dale's Korean Temple Adventures, 2020 ..	28
Obrázek 13: Poustevna Kumgangam, zdroj: bbkk.kr, 2024	29
Obrázek 14: Program Templestay, zdroj: Templestay, 2024	31
Obrázek 15: Věžíř, zdroj: vlastní fotografie, 2023	32
Obrázek 16: Prostory Templestay, zdroj: vlastní fotografie, 2023	34
Obrázek 17: Pomosa během oslav Buddhových narozenin, zdroj: vlastní fotografie, 2023	36
Obrázek 18: Jontunghoe v Soulu, zdroj: vlastní fotografie, 2023	37
Obrázek 19: Fotografie s mnichem, zdroj: vlastní fotografie, 2023	43

PŘÍLOHY

Agreement with an interview

Agreement with an interview regarding the bachelor's thesis entitled Korean Buddhist temple through the eyes of a tourist

Student: Jana Malinová Faculty of Arts

Korean for business and commerce

e-mail: malija07@naver.com

Bachelor thesis supervisor: doc. Mgr. David Uher, PhD. Faculty of Arts

Department of Asian Studies

Email: david.uher@upol.cz

By signing, I agree with the following points:

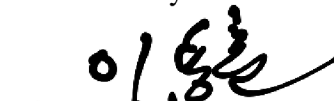
I was informed about the purpose of the interview, which is to collect needed information for the research of Jana Malinova's bachelor thesis entitled Korean Buddhist temple through the eyes of a tourist. The aim of the research is to find out information about the life of a monk in the Beomeosa temple and his experiences in the mentioned temple.

I agree with the recording of the interview and its usage. The recording will not be shared with third parties and will only be used for the completion of the bachelor's thesis. Recorded interview will be deleted immediately after the study will be completed.

I do not have to answer questions if I do not want to, and I can also withdraw from the interview at any time.

I was informed of how my anonymity will be ensured. Nowhere will be written my full name or other personal information by which I could be identified.

Respondent's signature:

Student's signature:

Date: 2023.7.15.

Informovaný souhlas

Informovaný souhlas týkající se bakalářské práce na téma: Korejský buddhistický chrám očima turisty

Student: Jana Malinová

Filozofická fakulta

Korejština pro hospodářskou praxi

e-mail: malija07@naver.com

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. David Uher, PhD.

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

e-mail: david.uher@upol.cz

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

Byl jsem informován o účelu rozhovoru, kterým je sběr informací pro potřeby výzkumu bakalářské práce Jany Malinové s názvem Korejský buddhistický chrám očima turisty. Cílem výzkumného rozhovoru je zjištění informací o životě mnicha v chrámu Pomosa a jeho zkušenostmi ve zmíněném chrámu.

Souhlasím s nahráváním rozhovoru a jeho následným zpracováním. Pořízený záznam nebude sdílen třetím stranám a bude využit jen pro potřeby kompletace bakalářské práce. Záznamy budou ihned po vypracování studie vymazány.

Nemusím odpovídat na otázky, pokud nebudu sám chtít a můžu také kdykoliv od rozhovoru odstoupit. Byl jsem obeznámen s tím, jakým způsobem bude zajištěna má anonymita. Nikde nebude uvedené mé celé jméno nebo jiné osobní údaje, kterými bych mohl být identifikován.

Podpis respondenta:

Podpis studenta:

Datum: 2023.7.15.